

có G. d'Astròs (fi S. XVI). En italià hi ha *zìzzolo*, *zìzzola*, al costat de *giuggiola*, *giuggiolo*: aquells, segons Petrocchi, poc usats en sentit propi, i més en el figurat de 'cop, nyanyo' o 'cop moral que rep algú' («gli è toccato una zìzzola!»).

M-L. (REW, 9627, ζίζιφους) no recull més que la forma italiana, i una sèrie de formes dialectals d'Itàlia, ultra el sd. logudorès *dzindzula*: en particular lomb. i venez. *dzidzola*, genov. *zizua* (aquí es perd la -L- normalment) sic. *ndindzula*, ombre *géndzola* i d'altres (entre elles alguna en -ma en el Sud). De fet la toponímia toscana confirma la forma italiana bàsica: hi ha allà dos NLL *Giuggiolo*, i un *Giuggiolina* (Pieri, *Top. V. Arno*, 240). D'altra banda a Milà la «giuggiola» s'anomena *dzendzù* (Salvioni, *Fonet. della Ci. di Milano*, 125), on la terminació sembla acostar-se més a la llatina: -UFU > -U(V)U. Amb això sembla relacionar-se una forma *jujuba*, que apareix només en baix llatí (Du C.; el cultisme fr. *jujube*, tardà, S. XVI), i que Tappolet i Sommer (*Griech. Lautstudien*, 1905), seguits per Walde-H. (I, 729) miren encertadament com a llatinització medieval («Rücklatinisierung aus dem Romanischen»).

En llatí cl. apareix el rude hellenisme *ziziphum*, -us, en Plini, Columella etc., i àdhuc en glosses veiem només *ziziphum* (CGL III, 429.12), *zizifa* (CGL, 431.50); en l'Edicte de Diocleciana un variant en plural neutre *zizufa*, -orum (cf. Blümner, *Maximaltarif*, p. 94).

Tanmateix, amb poques excepcions, quasi totes les formes romàniques, que hem citat, suposen una base en -ULU, -ULA. Per consegüent crec que hem d'admetre que aquest estrangerisme, en el nom d'una planta, que encara que de procedència oriental, s'aclimatà en la Romània, va ser emmollat a noms d'arbres no massa diferents, segurament ja més antics en el món romà, i més familiars a tothom. En particular el GRÉVOL, amb nom provinent de ACRÍFULUM (*acriphyllum*), que justament té un hàbitat i una creixença semblants, l'altre hellenisme TRÉVOL < *τρίφυλλον*, el TRÉMOL, i altres noms d'arbres i arbustos amb la trivial terminació -ŪLUS. Observem que també la forma occitana ve d'un antic esdrúixol: *gi(n)jou(r)lo* ha de sortir d'un oc. ant. **gi(n)jola* amb el trasllat de l'accent, normal en els parlars occitans moderns.

Podem afegir-hi que la -n- (que veiem repetida en les formes cat., prov., milanesa, umbra, siciliana, sarda etc.) té també probabilitats de ser antiga, i deguda a la contaminació d'un altre arbre, que es troba com el ginjoler en muntanyes seques, i que ja era llatí, el GINEBRE, ll. vg. *JINIPĒRUS*.

DERIV.: *Ginjolada*. *Ginjolar*. *Ginjolat* 'de color de ginjol' [1388 i S. XVII, *AlcM*, *DAG.*]; «dos baüls: la hu negre y l'altre *gingolat*» en un inv. val. de 1614 (cites en *AlcM*, s. v. *baül i clavaó*). *Ginjolenc*. *Ginjoler* [1353]; nom de planta com a paradigma de cosa rude, aspra o punxent: «qui les seguix / --- / qui s'hi acosta / e pren per posta / tal serrat arbre / --- / no de fluxell: / tot l'aparell / és *ginjoler*, / garaüller / e gavrera, / de romaguera / e d'argilaga», *JRoig* (*Spill*, 8471); «ARBRES: *ginjoles*: *ziziphus*», *OPou* (*ThPu.*, 60

52); «al mitx d'aquella arboleda - un *jinjolé* n'hi havia: / a l'ombra del *jinjolé* - una dama s'en pentina», cançó reco. a St. Joan de les Ab., MilàF (*Romillo.*, 213.9); també ross.: *Els Ginjolers*, partida cap al cementiri de Pontelià (1960). A Montserrat el 1924 o 27 crec haver-ho sentit com a femení +una *ginjolera*, però no tint-ne nota no ho asseguro. *Ginjoló*. *Aginjolat*. *Enginjolar*; *enginjolat*.

Ginjola, V. *vinjolita*, *falçilla* (FALÇ) *Ginjolar*, V. *janglar* *Ginjolat*, *ginjoler*, V. *ginjol* *Ginjolera*, V. *janglar* *Ginjolita*, V. *falçilla* (FALÇ) *Ginodioic*, *ginomonoic*, V. *gineco-* *Gint*, V. *gent*, -ta (GENT) *Giny*, V. *geni*, i *zinc* *Ginya*, V. *llinya* (LINIA) *Ginyar*, V. *geni* *Ginyarro*, V. *ginya* (LINIA) *Ginyol*, V. *geni* i *linia* *Ginyós*, V. *geni*

GIPÓ, junt amb *jujó*, *jupa* i l'antic *aljuba*, noms de vestits que constitueixen una sola família etimològica, provinent de l'àr. *gúbba* i la seva variant *gibba*, 'espècie de jaqueta llarga i amb mànigues'. □ 1.ª doc.: *aljuba*, fi S. XIII; *jupa*, 1348; *jujó* i *gipó*, tots dos fi S. XIV.

Manen els *CostTort*. que «los sarraïns deven portar los cabells tolts en redon --- e la sobirana vestidura lur deu ésser *aljuba* o almexia, si doncs no anaven laurar o obrar» (ed. Ol., p. 57). Aviat, però, l'adoptaren les dones cristianes i homes d'alta dignitat, com una peça de pell, sovint de gran luxe: «elles meten tot lur estudi en trobar guisa novella e pomposa --- e que sien de fins draps e altament folrats, ab les mànigues molt amples entró als talons --- e ab los perfils de les *aljubes* de vaïrs purats o arminis, e que-ls comencen als jonolls e en rosseguen dos palms per terra, a denotar que de major honor són dignes que-ls hòmens de ciència, qui aquelles solen portar sobre los caps», BMetge (*Somni* III, *NCL.*, 109.23).

El sentit de l'àr. *gúbba* fou ben divers del de *gipó*: en els textos més antics, figura com una vestidura de guerrer («Kriegsgewand») ja en «L'Home i la bèstia», el conte més vell de les Mil-i-una Nits, llengua de Bagdad en el S. X, *Dieterici*, p. 26);¹ i encara tenia aquest valor, referent als musulmans, en temps de Jo. Martorell: «Tirant ordenà que anassen fins lla hon era lo siti, e tants corsos morts com trobarien, que-ls fossen despullades les *aljubes* e que fossen estojades --- la batalla se fehia e los moros eren ja vençuts que fugien ---», «lo Rey de Egipte --- dix: --- si bé aquesta batalla per a ell e per a mi serà civil, que yo volguera fos criminal --- diràs-li yo portaré una *aljuba* de carmesí, la qual és stada de la virtuosíssima senyora de qui yo só servidor, e --- li faré atorgar tot lo que en la mia letra conté, o-i mataré ab les mies mans» (*Ag.* II, 108, 214; = *Riq.*, p. 463).

Aviat, però, s'eixampla el seu radi d'aplicació, i esdevenint una peça cristiana, se li elimina el moresc element *al-*, i la geminada aràbiga *-bb-* s'ensordeix en *-p-*: o sigui, tots dos, els processos normals en els arabismes catalans (veg. *EntreDL* III, 68-69, 113; 85, n. 15): des de llavors el mot serà, doncs, *jupa*, i l'*Inu-*